

TURİZM VE ÇEVRE DEĞERLERİ AÇISINDAN SULAKALANLARIN ÜLKEMİZ İÇİN ÖNEMİ VE EBER GÖLÜ

Doç. Dr. Muzaffer EVİRGEN (*)

Rana ORHON (**)

Kısa tanımıyla sulakalanlar; hem karasal ortamlarda göl ve ırmak sisteminde, hem de denizel ve karasal ortamlar arasında geçiş sistemi oluşturan delta ve haliçlerde yer alan lagünler, sazlıklar, bataklıklar, turbalıklar ve sığ göller gibi su ortamlarıdır.

Sulakalanlar, yanlış bilgilendirme ve bilinçlenmeyle uzun yıllar elverişsiz alanlar olarak nitelendirilmiştir. Kıyı bölgelerinde delta kolları derinleştirilerek limanlar haline getirilmiş ve birçok sulakalanlar kurutulmuş, ancak bu araziler uzun vadede istenilen verimi de sağlayamamıştır. Bugün yanlış uygulamalarla birçok kuş ve hayvan türü de yok edilmiştir.

Sulakalanların çok önemli fonksiyonları vardır. Sulakalanlar bitki örtüsü ve şodiman yapıları nedeniyle iyi bir sel kapmanı olma fonksiyonundadır-

lar. Azot ve fosfor bileşikleri gibi besin tuzlarını ve sodimanları bünyelerinde tutma ve arıtım sistemi olma gibi fonksiyonları vardır. Turbalıklarda bulunan bitki ve mikro organizmalar sayesinde CO₂'yi tutma özellikleri nedeniyle de global açıdan yerkürenin iklimine faydaları büyük ölçüde olmaktadır. Ayrıca yerli ve göçmen kuşlar için barınma ve beslenme ortamı sağlama ve önemli genetik rezerv bölgeleri olma gibi pek çok yararları bulunmaktadır.

Öyle ki turbalıkların CO₂ tutma kapasiteleri ve diğer tür-

deki sulakalanların, özellikle tuzlu ve/veya acısulu sazlıkların birincil üretimi, tropik yağmur ormanlarının birincil üretimi ve CO₂'yi tutma kapasiteleri ile eşdeğerdir. Ülkemizde tropik yağmur ormanları yoktur. Ancak sulakalanlar bakımında zengin bir durumda olan Türkiye'de 1 milyon hektardan fazla bir sulakalan vardır. Yukarıda da belirtilen sayısız nedenlerden ötürü bu alanların mutlaka korunması zorunluluğu açıktır.

Ülkemiz Manyas Gölü gibi A Sınıfı kuşalanları hızla kirletilme ve kurutulma tehlikeleriy-

VEGATASYON ÜNİTESİ	GÜNLÜK ORTALAMA ÜRETİM (gr/m ²)	GÜNLÜK KULLANILAN ENERJİ
İLİMAN BÖLGE ORMANLARI	12.9	5.03
TROPİK ORMANLAR	20.0	8.2
AĞAÇLIK	6.0	3.1
ÇALILIK	0.9	0.4
OTLAK	6.0	2.8
ÇÖL	0.01	-
TARIM ALANLARI	6.5	2.7
SULAK ALANLAR	20.0	8.4

(*) Doç. Dr. Muzaffer Evirgen, Hacettepe Üniversitesi Çevre Uygulama Araştırma Merkezi Müdürü,

(**) Rana Orhon, aynı merkezde araştırma görevlisidir.

le karşı karşıyadır. Bu durum tüm sulakalanların karşılaştığı büyük bir risktir. Eber Gölü de Alkoloid Fabrikası, şehir kanalizasyonu, Şeker Fabrikası ve çeşitli tesislerin atıklarının doğrudan deşarj alanı haline gelmiştir. Eber Gölü'ne atıklarını deşarj eden 21 adet kirletici bulunmaktadır. 3-4 m'lik bir su kalınlığına sahip olan ve 30-35 bin su kuşunu barındıran bu eşsiz sulakalanlarımızın ekolojik açıdan korunmasına yönelik hiçbir statüsü bulunmamaktadır.

Eber Gölü'ndeki kirliliğe neden olan diğer nedenler olarak şunlar sıralanabilir. Akarçay ve Seyit Çaylarının birleştiği Alivar bataklığının daha önce drene edilmesiyle, Eber Gölü'nün sazlık duruma geçmesi daha önceleri hasırcılık, dam örtüsü, yakacak ve hayvan yiyeceği olarak kullanılan saz, kındıra ve kamışların civar köylülerce SEKA'ya kağıt hammaddesi olarak satılmasıyla yeni bir tür gelir sağlanmıştır.

Eber Gölü'ndeki bu değişim bu rünlerin kağıt hammaddesi haline dönüşerek, gölün ticari amaçlarla kullanılması ve kirlenmesini hızlandırmıştır. Ayrıca Sultansazlığından gelen çe-

şitli derelerin taşıdığı sedimanlar da hızla gölü doldurmaktadır.

1971'de İran'ın Ramsar şehrinde imzalanan ve kısaca Ramsar Sözleşmesi olarak anılan "Su Kuşları Barınağı Olarak Uluslararası Öne Sahip Sulakalanlar Sözleşmesi", 55 ülkenin taraf olduğu ve sulakalanların korunması (Wetland Conservation) için uluslararası işbirliğinin en üst seviyede sürdürüldüğü en önemli bir platform oluşturmaktadır.

Ramsar Sözleşmesine göre taraf ülkeler; uluslararası öneme sahip olan sulakalanları belirlemek, korumak, izlemek ve ekolojik değişiklikleri rapor ederek meydana gelecek tahribatları önlemek, koruma-kullanma dengeleri çerçevesinde kullanım planlarını ve gerekli durumlarda Çevresel Etki Derneği-ÇED (Environmental Impact Assessment EIA) çalışmalarını yapmak, envanterlerini çıkarmak, araştırmalarla bilgi birikimini oluşturmak, doğa rezervlerini yaratarak su kuşlarının popülasyonunu artırmak, ulusal politikaları uluslararası politikalarla uyumlu hale getirmek, bilgi alışverişini yaygınlaştı-

makla yükümlüdürler.

Ülkemiz fauna ve flora türleri açısından oldukça zengindir ve bu zenginliklerin yerinde izlenmesi, fotoğraf ve/veya filmelinin çekilmesi ekoturizm adıyla anılan turizm ile gerçekleştirilebilir. Bu türizmde hiç bir bitki ve/veya hayvan katledilmeden yerinde izlenebilmekte ve canlı olayın sürekliliği ülke ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır.

Önemli kuşalanlarının izlenmesi ancak sulakalanların koruma-kullanma stratejilerinin geliştirilmesi ile mümkündür. Bu tür alanların korunmasının yanı sıra ekoturizme açılması ile en uygun kullanım sağlanmış olur.

Eber Gölü gibi önemli kuşalanlarından birinin arıtılmamış ve toksik atıklarla kirlenmesi ülkemizin çok önemli ekoturizm alanlarından birinin gözden çıkarılması anlamına gelir. Bu nedenle bu yöre için uygun arıtım sistemlerinin planlanması ve bunların süratle gerçekleştirilmesi ve tesislerden gelen atıksuların göle verilmesinin acilen önlenmesi ile bu bölge kurtarılabilir.

KAYNAKÇA

EVİRGEN , M.M., "Eco-tourism", Turkish Daily News, Feb. 20, 1990

Evirgen, M.M. "Wetlands of Turkey And Eco-tourism", Turkish Daily News, Feb. 27, 1992.

Evirgen, M.M. 1992, "Ramsar Sözleşmesi için gecikilmemelidir", Gözlem, 27 Nisan 1992.

Hollis, G.E. Holland, M.M. Maltby, E. and Carson, S., 1988, "Wise use of Wetlands", Nature of Resources, No 1.

TÇSV Yayınları, "Türkiye Sulakalanları" Aralık 1989.

ANATOLIA

